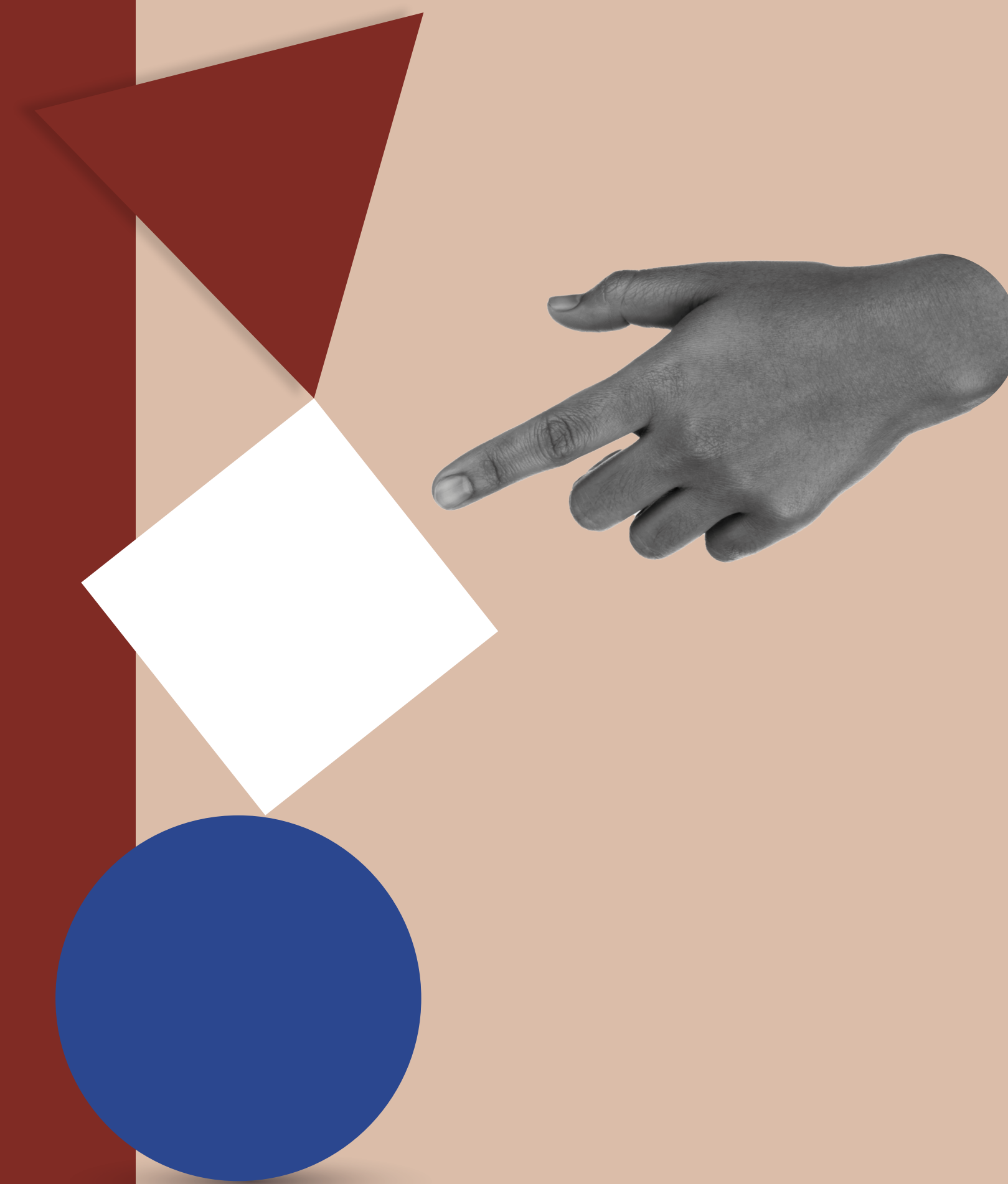

Jaarplan 2026

Raad voor het Openbaar Bestuur

Adviezen voor een goed openbaar bestuur

Voorwoord

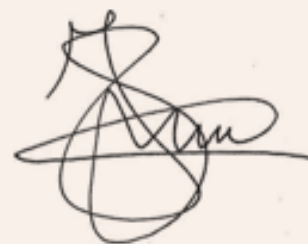
In 2026 kiezen burgers 340 nieuwe gemeenteraden, die vervolgens colleges gaan formeren, en is de formatie van een nieuw kabinet nog gaande; dus volop verandering in het openbaar bestuur! De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) wil daarbij graag behulpzaam zijn; met die ambitie presenteren we hierbij ons Jaarplan 2026.

Voor een goed openbaar bestuur zal de ROB in 2026 nadrukkelijk bijdragen aan informatie- en kennisoverdracht vanuit de bestaande adviezen. Ook zal de ROB nieuwe adviezen opstarten en/of publiceren op actuele thema's, zoals digitalisering, klimaat en veiligheid. Bij een aantal adviezen werkt de ROB daarin samen met andere adviesraden, om meer disciplines te benutten en doelgroepen te bereiken. Daarnaast reserveert de ROB expliciet ruimte om te kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen en nieuwe adviesaanvragen.

In dit *Jaarplan 2026* vertellen wij u graag meer over de komende advisering via publicaties en bijeenkomsten, en over activiteiten voor een goed gebruik van onze adviezen in het openbaar bestuur.

Mariëtte Hamer
Voorzitter

Iris Sluiter
Secretaris-directeur

Inhoudsopgave

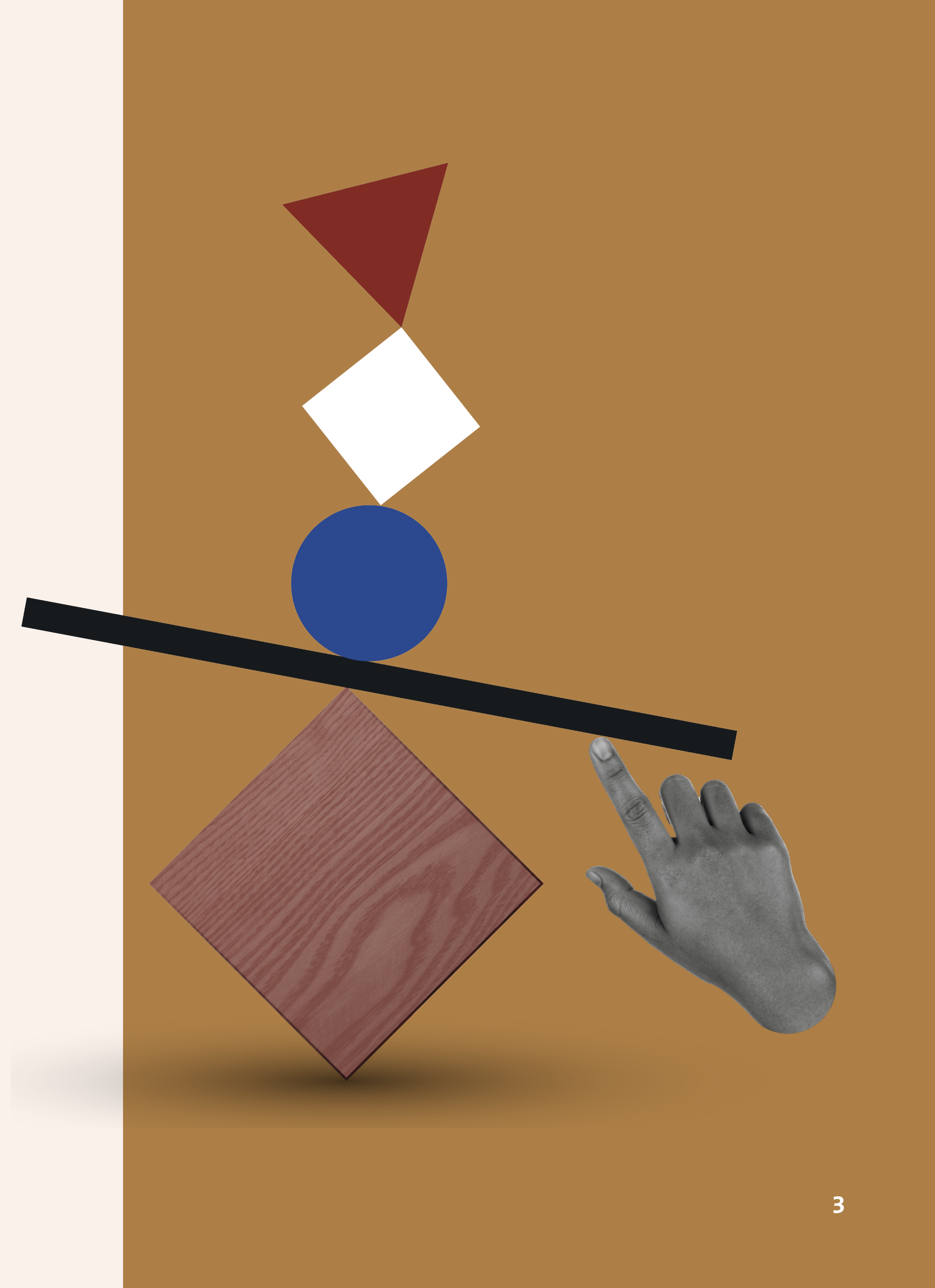
• De context	3
• Themalijnen:	
- Interbestuurlijke en financiële verhoudingen	5
- Democratie & Rechtsstaat	7
• Werkwijze ROB	10
• Over de Raad voor het Openbaar Bestuur	12

De context

Verantwoordelijkheid voor een goed bestuur
en een sterke democratische rechtsstaat

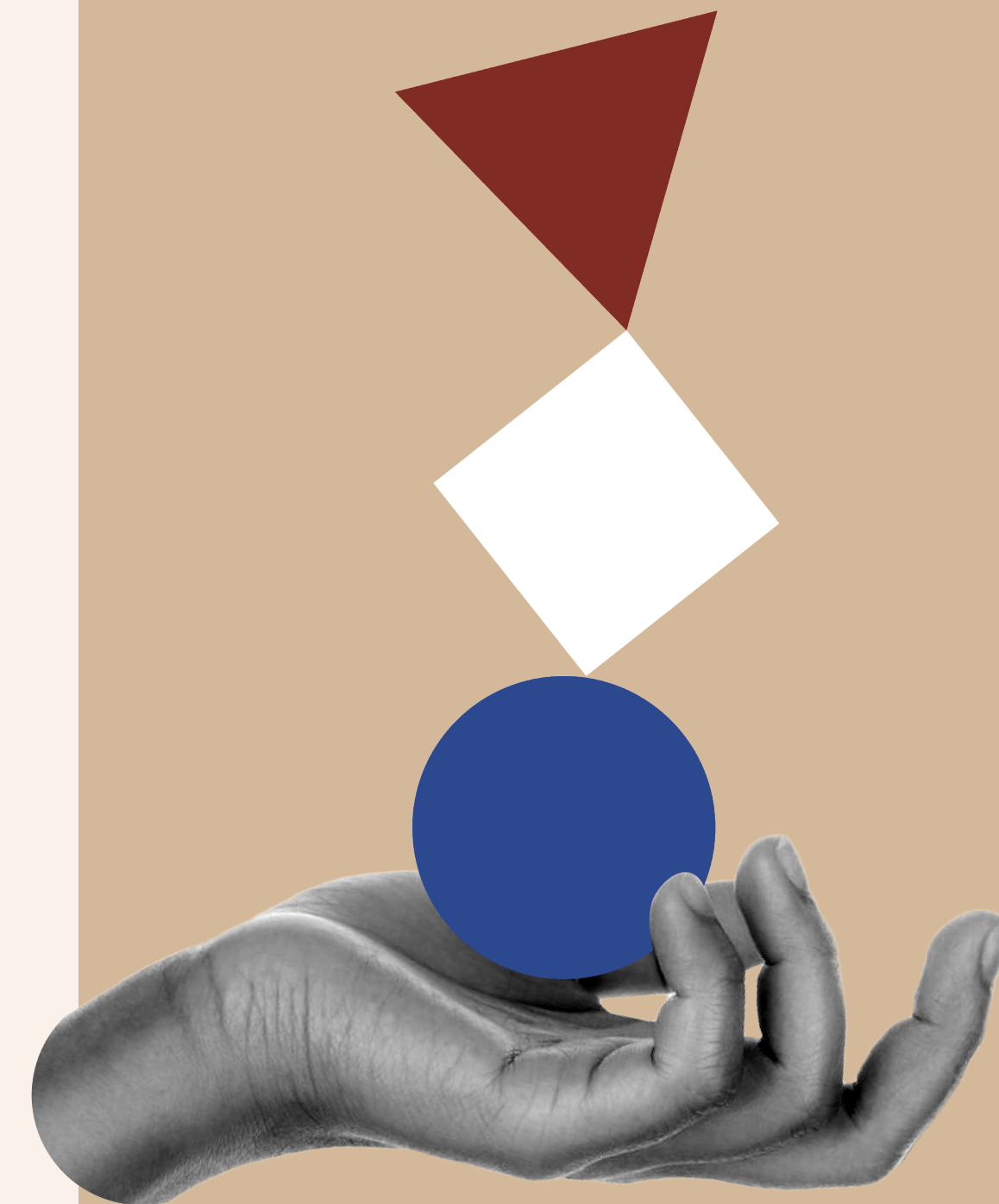
Onze samenleving staat voor verschillende maatschappelijke opgaven, groot en klein, die al enige tijd de aandacht vragen. De samenleving beschikt over veel oplossend vermogen, maar voor een aantal opgaven wordt ook naar het openbaar bestuur gekeken. Bijvoorbeeld bij woningnood, veiligheid, bestaanszekerheid, energieschaarste en technologie, of bij vraagstukken op het gebied van geopolitiek en demografische ontwikkeling. Bij het oppakken van deze omvangrijke opgaven door de overheid, moet de samenleving wel betrokken blijven. Dat is nodig om draagvlak te creëren en om zo veel mogelijk perspectieven uit de samenleving mee te nemen bij beleid en uitvoering van overheidstaken.

Daarnaast vergen deze opgaven vaak een goede samenwerking van de verschillende bestuursniveaus, van lokaal tot internationaal. Lokaal, omdat deze vraagstukken daar problemen opleveren en oplossingen vragen, en mondiaal omdat ze zo omvangrijk zijn dat ze alleen in internationaal verband kunnen worden aangepakt.

De genoemde maatschappelijke opgaven hebben een langdurige aanpak nodig met goede samenwerking tussen de bestuurslagen en stabiel draagvlak vanuit de samenleving. Dit is echter niet vanzelfsprekend, gezien het dalende vertrouwen van burgers in de overheid en de verschillende politieke partijen in de diverse bestuurslagen.

Dat in 2026 de nationale en lokale formaties gelijktijdig lopen, biedt mogelijk een kans voor de nieuwe bestuurders om een goede start te maken en gezamenlijk in die langdurige aanpak de eerste stappen te zetten. De ROB draagt hier graag aan bij, met kennisoverdracht en advisering op het gebied van bestuurlijke en financiële verhoudingen, democratie en rechtsstaat.

Themalijn Interbestuurlijke en financiële verhoudingen

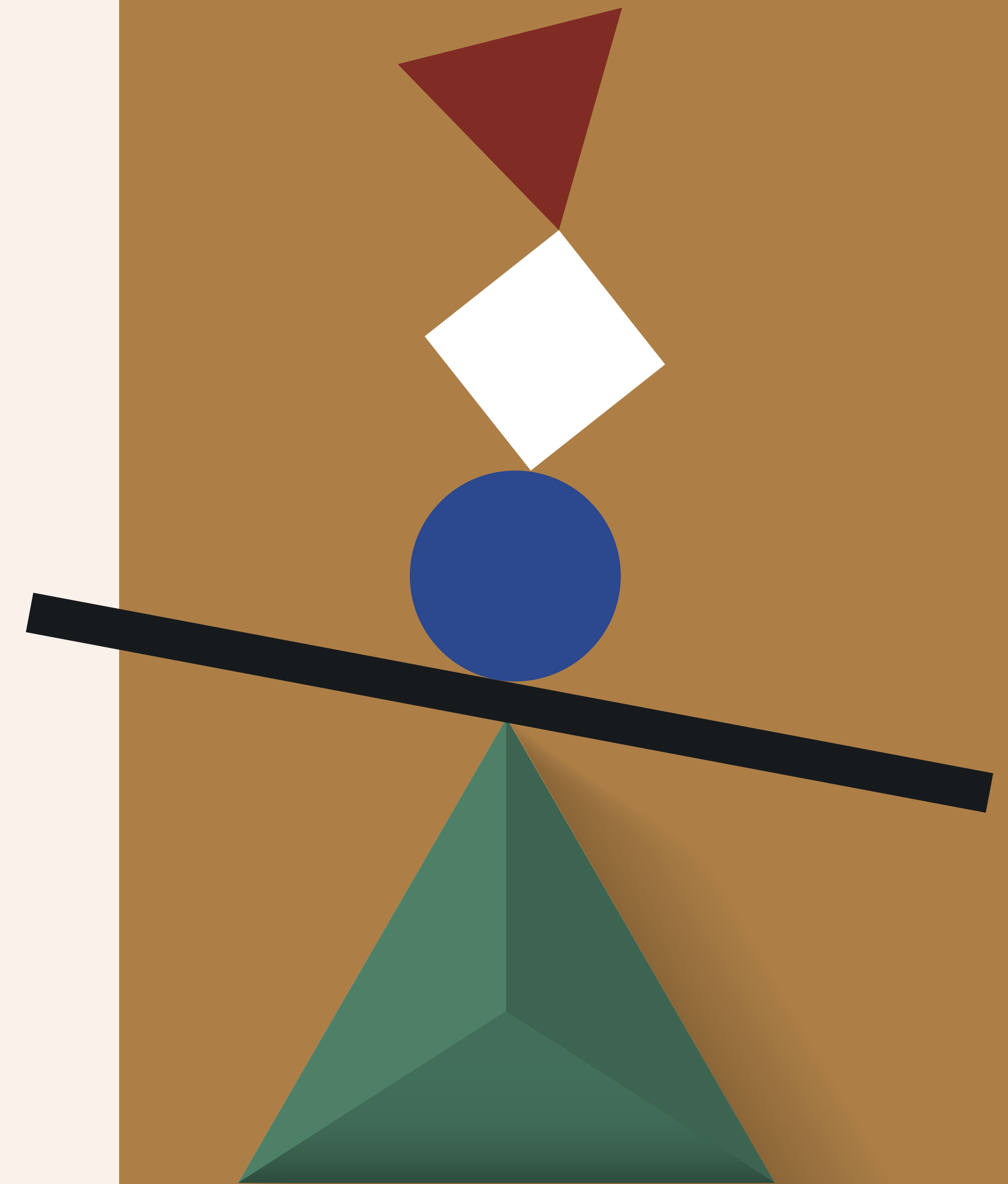
De ROB heeft in 2025 met de adviezen [Afrekenen met disbalans](#) en [Meters maken met medebewind](#) en ook de [Consultatie herziening Fvw](#) zijn zorgen geuit over diverse aspecten van de interbestuurlijke en financiële verhoudingen. Bovendien heeft de ROB eind oktober 2025 zijn inzichten vanuit diverse adviezen meegegeven aan de Studiegroep Interbestuurlijke Verhoudingen. In 2026 zullen de geconstateerde disbalansen nog niet zijn opgelost, en zal de ROB hieraan opnieuw aandacht besteden.

Bestuurlijke verhoudingen

Met de nieuwe bestuurders in de verschillende bestuurslagen en de acties die als gevolg van de Studiegroep Interbestuurlijke Verhoudingen mogen worden verwacht, komt er mogelijk beweging en ontwikkeling in de bestuurlijke en ook financiële verhoudingen. Daar waar nodig zal de ROB daaraan, vanuit bestaande adviezen en met nieuwe inzichten, kunnen bijdragen.

Telt elke regio?

In samenwerking met de Raad voor de leefomgeving (Rli) en de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) werkt de ROB in 2026 aan een vervolg op het eerdere gezamenlijke advies 'Elke regio telt'. Het gaat om een verdieping om met name de beleids- en investeringslogica te doorbreken om daarmee de trend van toenemende, niet te rechtvaardigen verschillen in ontwikkeling tussen regio's te keren.

Financiële verhoudingen

De ROB verwacht in 2026 op de diverse bestuurslagen aandacht voor de financiële verhoudingen. Daarvoor zal de ROB allereerst de nieuwe gemeenteraadsleden voorzien van de nodige informatie- en kennisoverdracht vanuit de bestaande adviezen, om deze materie goed te kunnen begrijpen. Daarvoor brengt de ROB een bundel uit met inzichten over onder andere goed bestuur, financiële verhoudingen en regionale samenwerking. Verder zal de ROB inspelen op de ontwikkelingen en mogelijke adviesaanvragen die volgen.

Dag van de Financiële Verhoudingen

Elke 3e donderdag van april organiseert de ROB de Dag van de Financiële Verhoudingen; dit keer is dat op donderdag 16 april 2026. Tijdens deze dag wordt een thema binnen de financiële verhoudingen uitgelicht en uitgediept, wordt hierop gereflecteerd en is er uitgebreid mogelijkheid voor discussie en netwerken.

Verwachte adviesaanvragen

Naar verwachting ontvangt de ROB in 2026 een aantal adviesaanvragen over de financiële verhoudingen, waaronder die over:

- de bekostiging van de jeugdzorg (en mogelijk Wmo);
- de herverdeling van het gemeentefonds (2e fase per 2027).

Themalijn Democratie & Rechtsstaat

Openbaar bestuur met, voor en van burgers

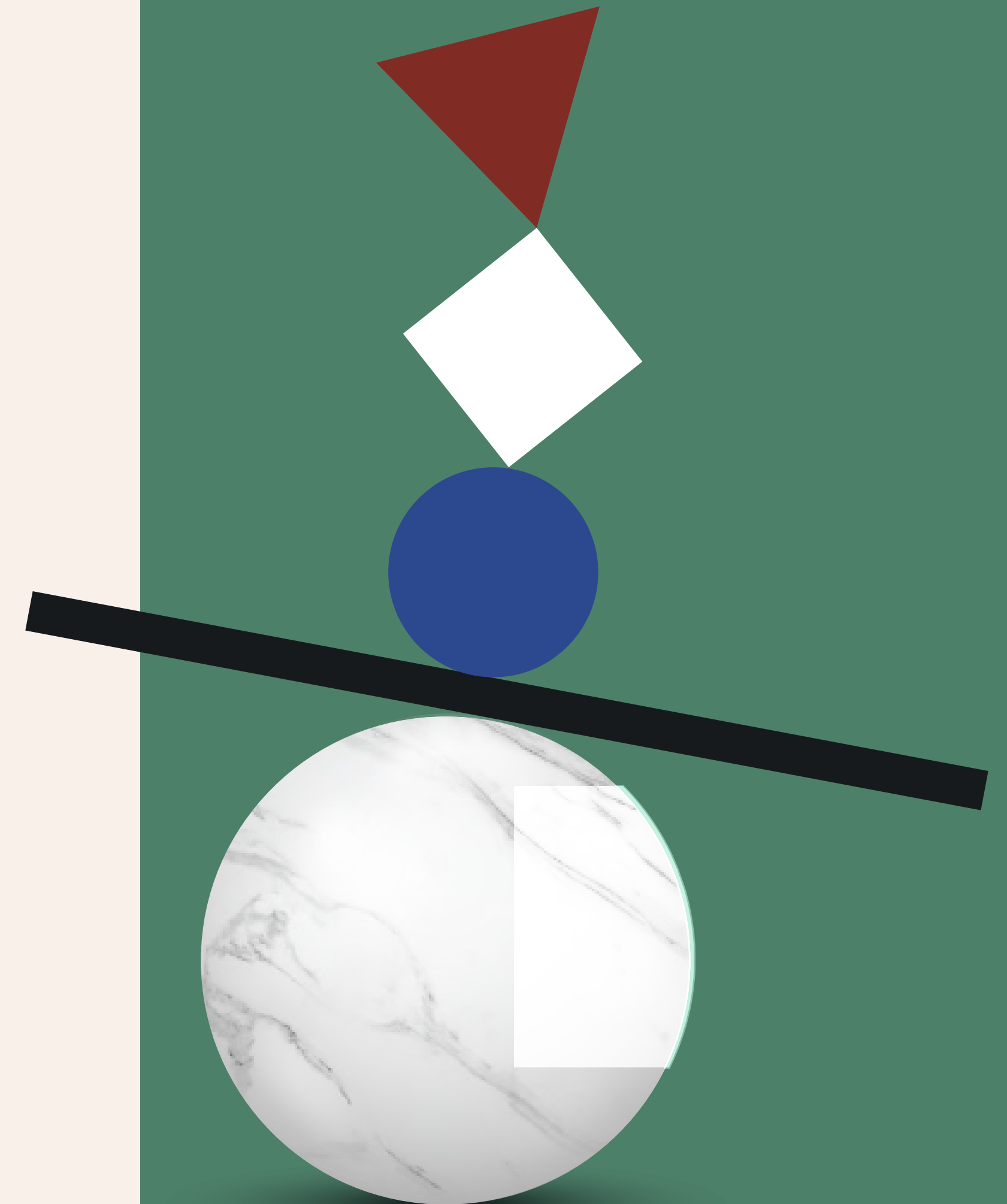
Het openbaar bestuur is er met, voor en van burgers. Daarom moet de overheid continu ‘in gesprek’ zijn met burgers. Wat dat concreet betekent komt in 2026 aan de orde in adviezen die volgen op het signalement *Naar een sterkere democratie*. Die adviezen gaan over participatie (met burgers) bij besluitvorming, responsiviteit (voor burgers) bij belangenvertegenwoordiging en representatie (van burgers) door verkiezingen en vanuit politieke partijen.

Tegenmacht

De ROB heeft geconstateerd dat de ‘tegenmacht’ onder druk staat. Samen met de betrokken beroepsgroepen - de journalistiek, de rechtspraak en de ambtenarij - onderzoekt de ROB hoe zij hun rol in het democratische proces kunnen blijven spelen. Naast deze drie deelonderzoeken verschijnt in 2026 een overkoepelend signalement.

Digitale transitie

De manier waarop de overheid digitaliseert, is niet altijd in lijn met de waarden van de democratische rechtsstaat. De ROB onderzoekt wat nodig is om de democratische rechtsstaat hierin te beschermen. In 2026 brengen we een advies uit over de digitale transitie, de democratische rechtsstaat en goed bestuur.

Klimaat en democratie

De klimaatopgave is een bestuurlijke uitdaging waarbij verschillende lagen van het openbaar bestuur betrokken zijn en met elkaar samenwerken. Samen met de Wetenschappelijke Klimaatraad publiceert de ROB in 2026 een essaybundel over de democratische rechtsstaat en het klimaatbeleid.

Overheid en samenleving in onzekere tijden

De internationale veiligheidssituatie verslechtert en dit raakt ook Nederland. Dat brengt verandering voor de overheid, voor de samenleving en in de relatie tussen deze twee. Daarbij is van belang dat fundamentele waarden van de democratische rechtsstaat behouden blijven. Op dit thema start de ROB in 2026 met een adviestraject, over het versterken van de veerkracht van zowel overheid als samenleving naar aanleiding van de veranderingen in de veiligheid.

Verkenningen

- ***Algemeen belang***

De ROB gaat zich buigen over het begrip ‘algemeen belang’. Een overheid met gezag is in staat om beslissingen te nemen in naam van het algemeen belang en weet die beslissingen, ook door burgers die individueel niet direct baat hebben bij deze beslissingen, geaccepteerd te krijgen. De ROB gaat onderzoeken wat het ‘algemeen belang’ nu eigenlijk is, hoe het tot stand komt en wie daarover het laatste woord heeft.

- ***Van visie naar daadkracht***

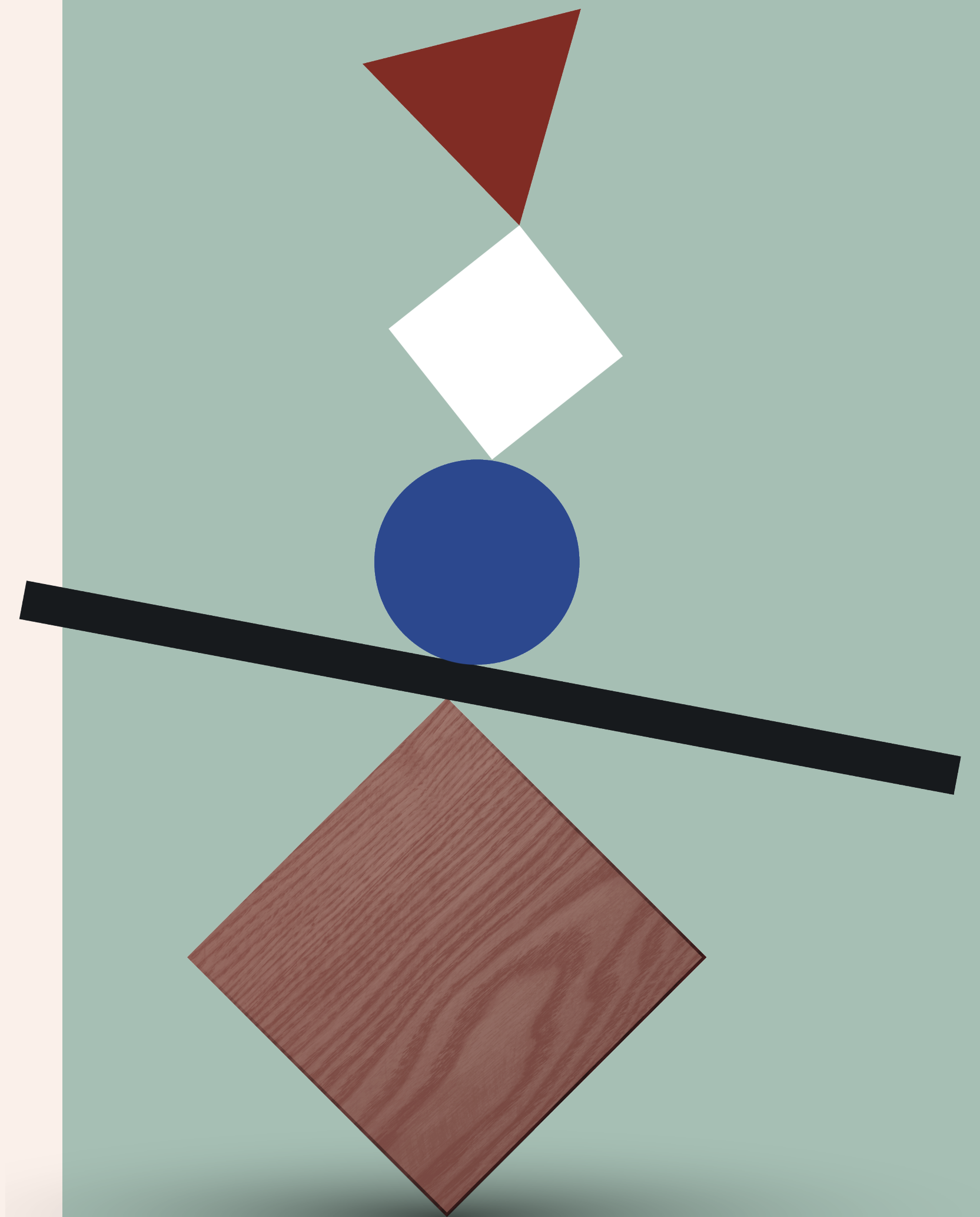
De ROB gaat zich verdiepen in de relatie tussen lange- en kortetermijndenken en tussen het tempo van het openbaar bestuur en dat van de samenleving en de politiek. Dat is van belang voor het bestuurlijk vermogen van de overheid. Hierbij gaat het niet alleen om democratie en rechtsstaat, maar ook om de bestuurlijke en financiële verhoudingen.

Doorwerking: Het gezag van de overheid

Volgend op het signalement [Gezag herwinnen](#) (2022) verschenen eerder de publicaties [Betekenisvol transparant](#) (2024) en [Naar een uitvoerende macht](#) (2025). In 2026 zal de ROB (bij) het gebruik van deze adviezen op verschillende manieren onder de aandacht brengen en toelichten.

Themamaand

November is traditiegetrouw de maand waarin de ROB aandacht besteedt aan een belangrijk thema op het gebied van democratie en rechtsstaat, zoals het gezag van de overheid of een sterkere democratie.

Werkwijze ROB

De adviezen van de ROB bieden informatie, inzichten en waar mogelijk concrete handelingsperspectieven. De adviezen zijn gebaseerd op bestuurlijke kennis en ervaring, state-of-the-art wetenschappelijke inzichten en opinies en inzichten uit de samenleving. We spreken met mensen en organisaties die veel te maken hebben met overheden en met mensen met andere relevante inhoudelijke expertise. Ook werken we samen met andere adviesraden.

De adviezen zijn gericht op een goed functionerend openbaar bestuur. Voor gesprek over en gebruik van onze adviezen, blijven we ook na publicatie de betreffende thema's onder de aandacht brengen. Bij actuele situaties halen we relevante inzichten uit bestaande adviezen en brengen die (nogmaals) onder de aandacht. En we dragen bij aan het publieke debat over het openbaar bestuur en de democratie door het organiseren van onder andere symposia, lezingen en debatten.

Advisering na gedegen onderzoek

- Bestuurlijk
- Wetenschappelijk
- Maatschappelijk

ROB Actueel

De ROB bekijkt de actualiteit in het openbaar bestuur met de vraag of het zinvol is om daarvoor de inzichten uit bestaande adviezen onder de aandacht te brengen, met daarbij de mogelijke handelingsperspectieven uitgelicht. Ook kan het zijn dat de ROB met een toelichting kan bijdragen aan actuele vraagstukken, vanuit de expertise en kennis over de werking van het openbaar bestuur.

Samenwerking

In een aantal trajecten stemmen we af en/of werken we samen met andere adviesraden.

- AWTI: technologie
- Kiesraad: democratie en Europa
- Rli en RVS: regio's
- WRR: weerbaarheid
- WKR: klimaat en democratie

Publicaties

- Adviesrapport
- Briefadvies
- Signalement
- Essay(bundel)

Bijeenkomsten

- Adviespresentatie
- Rondetafelgesprek/expertmeeting
- Dag van de Financiële Verhoudingen
- ROB-lezing
- Symposium
- Optredens ROB-raadsleden

Over de Raad voor het Openbaar Bestuur

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. De ROB wil bijdragen aan een goed openbaar bestuur. Ook richten we ons op het vergroten van de kwaliteit van de publieke besluitvorming en het debat (politiek-bestuurlijk en maatschappelijk). We adviseren over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur, vanuit het perspectief van de burger. Daarnaast gaan de adviezen van de ROB over de beleidsmatige aspecten van de financiële verhoudingen tussen Rijk, gemeenten en provincies. Hierbij hebben we extra aandacht voor de beginselen van democratie en rechtsstaat.

Alle ministers (het kabinet) en de Eerste en Tweede Kamer kunnen advies vragen aan de ROB. Daarnaast brengt de ROB ook op eigen initiatief advies uit.

Samenstelling

De Raad is samengesteld uit personen die vanuit kennis en/of ervaring deskundig zijn in de opzet en werking van het openbaar bestuur. De voorzitter en de vaste leden worden benoemd bij Koninklijk Besluit. Daarnaast heeft de ROB expertleden voor specifieke deskundigheid. De ROB wordt ondersteund door een compacte staf.

Contact

Wilt u met ons samenwerken, heeft u suggesties of wilt u de ROB uitnodigen? Aarzel dan niet om ons te benaderen. Uw reactie is van harte welkom!

Raad voor het Openbaar Bestuur

Tel. 070 426 75 40

E-mail info@raadopenbaarbestuur.nl

www.raadopenbaarbestuur.nl

